

1992

Nº 4

Lokalhistorisk Arkiv & Forening

Indhold

Meddelelser fra Præstø lokalhistoriske arkiv	side 2
Meddelelser fra Lokalhistorisk forening	side 3
Barndomserindringer fra Præstø	side 4
Julehilsen	side 12

Præstø lokalhistoriske Arkiv

Bestyrelsen for
Præstø Lokalhistoriske Arkiv:

Søren Laursen (formand)
Elsie Bjørklund (arkivleder)
Dora Bønnelykke (kasserer)
Ole Møller Madsen (valgt af
Præstø byråd)
Marie Larsen
Lilli Henningsen
Helga Thomsen
Hans Olsen

Har du stof til bla-
det, modtages det
med glæde.

Udgiver:

Lokalhistorisk
arkiv og forening i
Præstø kommune.

Motiv fra Præstø, Fru Wraae's barndomshjem.

Lokalthistorisk forening

Generalforsamling

Generalforsamlingen afvikledes tirsdag den 28. januar 1992 på Abildhøjskolen. Formandens beretning blev godkendt med applaus. Det reviderede regnskab godkendtes, og man vedtog at fastsætte kontingentet uændret.

Bestyrelsen forlagde forslag til ændring af vedtægterne. Forslaget vedtoges. Til bestyrelsen genvalgtes Elsie Björklund og Hans Olsen. Som suppleanter til bestyrelsen valgtes Dora Bønnelykke og Ove Petersen. Til revisorer valgtes Marie Larsen og Knud Skovbæk og til revisorsuppleant valgtes Ejnar Lund.

Efter generalforsamlingen holdt snedkermester Knud Hansen foredrag med lysbilleder om restaurering af gammelt kirkeinventar, specielt Allerslev kirkes altertavle og andre lokale projekter, som snedkermesteren har deltaget i i samarbejde med Nationalmuseet.

Vedtægtsændringer

Paragraf 4 ændres til:

Foreningens bestyrelse består af 5 medlemmer, der vælges for 2 år ad gangen. 3 medlemmer afgår i de ulige år, 2 medlemmer i de lige år, første gang ved lodtrækning.

Bestyrelsen konstituerer sig selv med formand, kasserer og sekretær

og fastsætter selv sin forretningsorden.

Bestyrelsen udpeger foreningens repræsentant til "Præstø lokalhistoriske arkiv's" bestyrelse. Repræsentanten kan også vælges udenfor foreningens bestyrelse.

Genvalg kan finde sted.

Regnskabet følger kalenderåret.

Revisionen foretages af 2 revisorer valgt på den årlige generalforsamling

Paragraf 5 afsnit 1 ændres til:

Generalforsamlingen er foreningens øverste myndighed. Ordinær generalforsamling afholdes hvert år i årets første kvartal og indvarsles med 14 dages varsel.

Planlagte arrangementer

10. september 1992 kl. 10 - 17.

Udflugt til Frilandsmuseet (i samarbejde med bevaringsforeningen).

8. oktober 1992 Foredragsaften. Ivan Becker-Larsen fortæller om Gøngehøvdingen set med militære briller.

3. november 1992 Foredragsaften med Karen Hansen, Vindbyholt

Bestyrelsen for

Lokalthistorisk forening:

Elise Björklund (bestyrelse)

Hans Olsen (bestyrelse)

Dora Bønnelykke (suppleant)

Ove Petersen (suppleant)

Maria Larsen (revisor)

Knud Skovbæk (revisor)

Ejnar Lund (revisorsuppleant)

Præstø lokalhistoriske arkiv har fra fru Lonny Wraae, Roskilde, modtaget nogle spændende barndomserindringer, som vi har fået lov til at bringe i arkivbladet.
Fru Wraae, der er født i 1904, er datter af købmand og kgl. vejer og måler Peter Frølich. Han havde forretning i Adelgade nr. 87&89, hvor Ulla Helles senere fik forretning, og hvor der nu er ejendoms-handel. Familien boede i nr. 85.

Barndomserindringer fra Præstø

Hvis nogen tror, at livet i en lille provinsby er kedeligt, må de tro om igen. Intet sted leves livet så intenst som i en lille dansk provinsby. Alle kender alle, alle kommer hinanden ved, man lever med i det hele. Selvfølgelig er der en del sladder, men det er en del af livet.

Den lille by, jeg taler om er Præstø i Sydsjælland. Den er omgivet af vand, marker og skove, så kulisserne er perfekte.

Jeg er født i 1904 som yngste barn og eneste datter af købmand Peter Frølich. Jeg havde 4 brødre: Henry, Hans Carl, Georg og Gunnar. Der er tre år mellem os, så da jeg voksede op, var de to ældste allerede ude af reden, så det var mest de to yngste, der betød noget i mit liv, og Georg vel nok mest, da han var den der tog sig mest af mig.

En af de første barndomserindringer jeg har, foregik på badeanstalten, som lå i fjorden. Min mor (som i parentes bemærket hed Amelie Frølich, var født Larsen og stammede fra V. Nordlunde på Lolland) løste hvert år sæsonkort til badeanstalten og badede hver dag hele sommeren. Da jeg blev stor nok, vel 3 - 4 år, blev jeg taget med. Det skete om formiddagen, hvor der ikke var så optaget, så Mor valgte et af de rum (kabiner hedder det vist nu om stunder), hvorfra der var separat trappe ned til vandet. Efter at være klædt af tog Mor mig på armen og gik ned i vandet med mig, hvor jeg blev skvulpet

op og ned. Så blev jeg sat af på trappen og sad og dyppede tæerne i vandet, mens mor tog sig nogle ekstra dyk, så op og blev tørret og gnedet varm. Der var opsyn på badeanstalten, Ludvigsen hed han, men det var mest hans kone, der var der. De solgte adgangsbilletter til dem, der ikke havde løst kort, og holdt rent og holdt orden. Ingen af dem kunne svømme, jeg tror ikke engang de gik i vandet. De hængte håndklæder og badedragter til tørre og opbevarede det i små rum, der var indrettet i det lille hus, der var opsynsmandens, og som lå midt for den lange bro, der gik ud til badeanstalten. Damerne gik til højre og herrerne til venstre. Det med kønnenes adskillelse var en streng, men jeg tror uskreven lov.

Så mindes jeg, at jeg legede på fortovet med min dukke og dukkevogn. Navnlig den sidste var jeg meget stolt og næn over, da en dreng kom løbende og råbte, at nu kom Tosse og Søllehansen. Jeg blev meget bange for, at de skulle tage min dukkevogn, så jeg styrtede op ad trappen (vi boede på 1. sal) og fik vores pige til at hente den ind i gangen og lukke døren rigtig i.

Tosse og Søllehansen var såmænd skikkelige nok, selv om de af og til tog sig en tår over tørsten. De boede oppe på fattiggården, som hed Klosterly og lå længere oppe i Adelgade (mod kirken), men de mindre børn var bange for dem, blev måske også af og til kystet med, at hvis de ikke var

artige, så kom Tosse og Søllehansen og tog dem.

Jeg legede også, at jeg havde duer, og at de fløj ud og ind af dueslaget. Duerne var svingfjer fra de rigtige brevduer, som min far havde, og som boede i gavlen af det baghus, der var bygget på grunden, og som i underetagen rummede oplag af mange af de varer, der blev forhandlet i butikken. Mel og sukker var dog i et mindre rum i den modsatte gavl af duerne, dog kun i underetagen. Foruden dueslag, som var adskilt med bræd-

— væg fra det øvrige loft, var der her oplag af andre ting, og jeg kan huske, at der på et stativ i midten hængte poser i bundter, store og små. Dengang fik man (d.v.s. købmanden) ikke sine salgsvarer leveret afvejet og indpakket som nu, alt måtte vejes af, og sådan noget som mel og sukker, som kan holde til en længere opbevaring, bare det står tørt, blev vejet af hver dag i store mængder à 1 og 2 pund. Salt, f. eks., blev vejet af ved køb, det kunne ikke holdes tørt. Der blev også solgt meget brændevin. Det blev oplagret på store tønder, der lå i førnævnte lager, derfra blev et mindre anker fyldt, og det lå så i bagbutikken.

Engang var noget brændevin blevet forurenset. Det blev så hældt på et mindre anker, der blev anbragt i et — uddhus, og pigen fik besked på, at hun kunne tappe af det til at pudse vinduer i. En dag hentede hun noget af dette brændevin i et vandfad, men satte fadet fra sig et øjeblik, mens hun hentede noget brænde til optænding for at tage det med op i sit forklæde. Uheldigvis havde hun sat brændevinsfadet sådan, at en ged, som stod i en bås i det uddhus, kunne nå at drikke af fadet, og det gjorde den med det resultat, at den blev kanonfuld og faldt om i høet. Vi havde

sådan en stor knøs, som blev benævnt karl, og han meddelte snart efter, at "Mette" var syg. Geden havde jo ikke fejlet det mindste, så det forekom jo lidt mystisk, for alt det med brændevin, hensat fad o.s.v. kom jo ikke for en dag lige straks. Min Far var ikke hjemme, så det var Mor, der måtte tage affære. Hun sendte bud efter slagter Carstensen, som kom med kniv og hvæsestål for at slagte geden. Han kiggede lidt på det sovende, let snorkende dyr, følte på det gennem hårlaget og mente ikke, at geden fejlede noget. "Det ser nærmest ud", sagde han, "som om den er fuld! Hvad har den fået at drikke?" Så begyndte brikkerne at falde på plads i puslespillet, Carstensen gik hjem og "Mette" fik lov at sove rusen ud!

Selvfolgelig legede jeg ofte "købmand". Et brædt blev lagt over to kasser eller flere kasser, så jeg fik "rum" under disken.

Varerne var mest sten, men alskens kasserede ting, æsker, dåser o.l. kunne bruges, og så handlede jeg ellers, så det stod efter, måske med en legeskammerat som "kunde", ellers med mig selv i begge roller. Jeg bankede søm i kasserne, klippede avispapir til i forskellige størrelser og trak en snor igennem, så de kunne hænge op. Pengeskuffen var en cigarkasse og penge, ja det var små hvide sten, som jeg samlede ved stranden, når jeg var der. Kun en vægt savnede jeg, sådan en kunne jeg ikke fremstille, men det gik jo også foruden i den lille butik.

Da jeg blev lidt større og kunne få fat i nogle legeskammerater, legede vi tagfat og skjul. En af os "stod" og skulle tælle til 100, mens vi andre gemte os, der var gemmesteder nok. En gang under sådan en leg havde jeg gemt mig i dueslaget på uddhusloftet. Mens den der "stod" var ude at lede, ville jeg styrte ned og "Krone"

mig fri (man skulle hen til det sted, hvor den, der "stod", havde stået, slå hænderne i muren, eller hvad der var, og råbe: en-to-tre kroner for mig). Jeg listede ud af dueslaget, hen til trappen og begyndte at løbe ned, var bange for at komme for sent og sprang det sidste stykke ned på en lille tønde med låg på, der stod ved siden af trappen nede i lageret. Låget vippede, og jeg stak den ene fod ned i tønden, der viste sig at indeholde sennep, det var færdig brun sennep, som folk kom og købte i medbragte kopper og krus. Jeg fik ikke "kronet" mig fri, men måtte hinke hen til vandposten og skylle senneppen af, og om aftenen ved sengetid kunne min Mor ikke forstå, hvorfor den ene - og kun den ene - sko og sok var klam og fugtig. Næh, det var da ikke til at forstå !

I haven var der lysthus, og lidt foran det stod et stort gyngestativ med både gyng og trapez. Jeg kedede mig aldrig.

Men nu begyndte skolen, jeg var blevet 7 år i april og begyndte efter sommerferien. Jeg husker fra den allerførste dag, at en af drengene græd så hjerteligt. Hans mor, som havde fulgt ham i skole, trøstede ham og lovede ham pandekager, når han kom hjem.

I 1912 kom den erindring, jeg kan datere. Jeg var i haven og legede med mit dukkekomfur, kogte stikkelsbær, da vores pige kom derned. "Hvorfor", spurgte jeg hende, "ser alle folk så kede ud af det?" "Fordi kongen er død", svarede hun. Det var kong Frederik VIII.

Jeg mindes også, at jeg af og til blev indbudt til at komme op på Kloster-nakken hos toldforvalter Steiner og hans frue, de boede i no. 3, og så spiste jeg til middag hos dem, de havde selv ingen børn og havde må-

ske derfor kastet deres kærlighed på lille mig. Jeg var noget benovet ved at sidde så fint til bords, ja vi havde da også "bord" hjemme, men som regel spiste vi børn. når vi kom fra skole. Maden stod tildækket i ovnen og ventede på os, og vi spiste som oftest i køkkenet, men hos hr. og fru Steiner var bordet fint dækket og med servietter til hver. Og når vi havde spist, rejste toldforvalteren sig og gik hen og kyssede sin kone og sagde tak for mad. Vi sagde også tak for mad hjemme. men ingen kyssede hinanden i den anledning! I toldforvalterens have stod et herligt gammelt valnøddetræ, som jeg om efteråret var meget interesseret i. Deres have gik i øvrigt helt ned til den spadseresti, der går rundt om Frederiksminde, oppe på skrænten. Men jeg kan i øvrigt ikke huske, om mine besøg hos hr. og fru Steiner var før eller efter, at min skolegang var begyndt.

Underskolen, hvor jeg startede i 1. klasse, varede i fire år for mit vedkommende, 6 år, hvis man ikke skulle i mellem skolen.

Jeg havde det held at få frk. Tommerup til klasselærerinde, en meget dygtig og bestemt dame, som virkelig lærte sine elever at læse og stave og at tale "højt, klart og tydeligt og at holde op ved tegnene" som hendes anvisning lød. At jappe eller lire lektion af tåltes ikke hos frk. Tommerup.

En anden lærerinde, vi havde i de "små" klasser, var frk. Nielsen (hun var søster til fotograf Rasmine Nielsen, som hun boede sammen med over for skolen, Klosterbakken no.9) Hun underviste i regning, gymnastik og håndgerning for pigerne, desuden i engelsk i 1. mellemklasse. Disse to damer står tydeligst i min erindring fra de første år. Skolen, der lå Klosterbakken 4 (den ligger der endnu,

men er ikke længere skole, det er snart mange år siden) var i vore øjne en meget stor og til dels frygtindgydende bygning, altid ren og velholdt, i hvilken forbindelse jeg må nævne pedellen, og navnlig hans kone, som vi kaldte Pedella. Man havde på fornemmelsen, at intet undgik hendes opmærksomhed. Pladsen bag ved skolebygningen var legeplads, og i midten var en springvandskumme med 4 lave vandstråler, som vi kunne drikke af. Bagest mod syd var retiraderne, og senere blev der i vest opført et stort overdækket cykelskur, hvor vi også trak hen, hvis det regnede. En gang om ugen fik vi brusebad, det foregik i den østlige ende af bygningen, hvor der var indrettet bad med en del brusebadekabiner. Jeg mindes en episode fra underskolen, hvor lærer Kaae og en anden lærer havde gårdvagt i et frikvarter. En dreng, som til daglig var meget snavset og forsømt, havde stillet sig, så lærerne ikke kunne undgå at se ham. Hans ansigt var lysende rent, og han så fornøjet og glad ud. "Men dog", sagde lærer Kaae, "Hvem har vasket dig?" - "Det har jeg selv", svarede drengen stolt. Lærer Kaae løftede med en finger under hagen hans ansigt, og man så hans hals og ører, der var meget snavsede og strimede af vand fra hvide ansigtvaskningen. Drengen havde holdt en meget nøje afgrænsning!

Efter 4 år i underskolen deltes eleverne i 2 hold, de der skulle i mellem-skolen og de, der ikke skulle, og som fortsatte i 5. og 6. underskoleklasse. Jeg var så heldig at være mellem dem, der skulle op i mellemskolen. Jeg siger op, for den lå på 1. sal. Og nu ændrede vort skoleliv sig lidt efter lidt. Der kom mange flere fag til, først og fremmest sprog. Vi startede i 1. mellem med engelsk, hvor frk. Niel-

sen som før nævnt underviste. I de følgende skoleår blev vi i engelsk undervist af inspektør Juul, og hans udtale af det engelske sprog var vidt forskellig fra frk. Nielsens, så i begyndelsen af hans undervisningstid var der en hel del, der måtte korrigeres. Frk. Nielsens a'er var mere flade end hr. Juuls. I første mellem fik vi jo også undervisning i flere fag, end vi havde kendt før, matematik f. eks. og fysik (der var et særligt klasseværelse til fysik og naturhistorie med instrumenter og små maskiner og mange mystiske dingenoter (fysik) og udstoppede dyr og fugle (naturhistorie)),

Af lærerstaben har jeg allerede nævnt lærer Kaae, som vi havde i naturhistorie (zoologi og botanik) samt i sang. Jeg husker fra en sangtime, at han ville have mig til at synge noget solo. Det ville jeg ikke, og så fik jeg mit livs første og eneste anmærkning: "Lonny nægter at synge". Da min mor skulle underskrive karakterbogen med den fæmese anmærkning og spurgte, hvorfor jeg ikke ville synge, svarede jeg: "Jeg kan ikke synge på kommando". Mor skrev under uden en bemærkning.

Lærer Lauridsen underviste i tysk og verdenshistorie. Han var en rar og hyggelig lærer, som vi holdt meget af. Kun når han en enkelt gang tog sin ring af og lagde den på katederet, vidste vi, at der var "øretæver" i luften. Han havde en datter Ellen i min klasse.

Også lærer Nissen, som vi havde i regning, matematik og fysik, havde både en datter, som også hed Ellen, og en søn (Poul). Lærer Lauridsen gjorde aldrig forskel på sin datter og os andre elever, Hvorimod lærer Nissen som regel gav de såkaldte svære opgaver til sin søn, som derved fik anledning til at udmærke sig. Det

var ikke velset i klassen. Heller ikke Poul kunne lide det, når han ilde berørt gik til den store tavle.

Jeg afsluttede min skolegang med realeksamen i 1920.

Nu et par bemærkninger om selve byen. Vi går nogle år tilbage. Alle gader og stræder samt torvet var belagt med brosten, mer eller mindre toppede, så der var jo et ordentlig spektakel, når vogne med jernringe om hjulene kom igennem, sommetider med et læs roer, det var mest sukkerroer, som landmændene kørte til stationen for befording med toget til saftstationen i Mern. Sommetider rystede vognene så meget, at et par roer faldt af, dem samlede vi børn op og bar hjem til kaninen eller andet husdyr. Der var åbne rendesren med brædder over ud for porte og indkørsler. Og så var der gadelygterne, som hver aften blev tændt af lygte-tænderen, som med en lang stang gik fra lygte til lygte og fik vågeblusset skruet op.

Der var også en trommeslager, som gik gennem byen og med passende mellemrum standsede op, trommede lidt og bekendtgjorde det, han var bestilt til at sige. F. Eks.: I havnen ligger der en båd, som sælger store rødspætter, ål eller hvad det nu var, der skulle sælges. Mælkevognen kørte også hver dag gennem gaden. Mælke- manden ringede med en klokke, og husmødrene kom ud med en spand eller kande. Alt var jo i "løs vægt".

I min tidlige barndom lå der i Rådhusstræde overfor mit barndomshjem (som lå på hjørnet af Adelgade og Rådhusstræde) en lang, lav bebyggelse, et noget forfaldent hus, som rummede en del lejligheder og dermed en hel del beboere, bl. a. en mand, som blev kaldt frelsermanden (han var soldat i Frelsens Hær). Jeg husker en skinger stemme, som tilhørte konen i

en af de lejligheder, råbe ned over strædet: "Sofie, hold dig fra frelserens børn, det er de rene djævle!" Ja, de var nok ikke lige gode allesammen. Jeg husker også, at mine to yngste brødre legede cirkus i gården eller haven, og at min bror Georg havde lavet en "plakat" og sat op på en gennemgangsdør fra gaden til gården ved siden af hjørneejendommen, (døren sad i et lille hus, vi kaldte piskemadamens hus, det var tilgroet med vildvin over hele facaden og blev senere købt af min far, som i 1922 lod det nedrive og lod bygge det hus, der ligger der i dag, og som mine forældre og for en tid jeg selv boede i indtil min mors død i 1956). På plakaten stod: "Her forevises en kone, som føder levende unger!!" Der blev en større ballade ud af det, hvad man ikke kan undre sig over. Georg kunne i det hele taget finde på de utroligste ting. En gang inviterede han hele sin klasse til fødselsdagsfest hjemme, skønt Mor havde sagt, at han ikke kunne få lov at holde fødselsdag, da juletravlheden var begyndt i forretningen (det var 17. december). Men børnene troppede op i fineste puds med bukken og nejen og små gaver. Mor var paf, men måtte jo i huj og hast få hentet mælk og kogt okolade og beværtet børnene. Hun truede af Georg og lovede ham et større opgør, når børnene var gået hjem. Da det var sket, var Georg ikke til at finde, han havde gemt sig et sikkert sted, og da han langt om længe dukkede op, var mor kølet af - og sådan endte den fødselsdagsfest. Jeg havde også en herlig legeplads på "mesters plads", der var hjørnet af stien rundt Frederiksminde, nu vejen til badeanstalten og slæbestedet ved havnen, altså lige ned til vandet. Det ejedes (eller benyttedes) af bådebygger Rasmussen, hvis datter var min

legekammerat i en del år, Foruden både - både færdige og under reparation - tømmer og meget andet vedrørende både, var der opmagasineret en mængde tomme fiskekasser. De lugtede ikke godt, men de var herlige at bygge huse og fæstningsværker af. så det gjorde vi. Ved indgangen til "fæstningen" blev en vagtpost placeret, og der skulle afgives parole, et løsen for at få adgang. Så legen gik rigtigt dette herlige sted.

Fjorden var jo et kapitel for sig. Min far havde båd og havde haft det, så længe jeg kan mindes, vistnok altid motorbåd, for min far var meget mekanik- og motorinteressert. Han var - så vidt jeg ved - også den første i byen, der havde en motorcykel og dengang - som nu - en mægtig kostbar affære. At han fik den gik sådan til: Far var tilfældigvis i Stege, da der blev afholdt en fest, og til festen var knyttet et lotteri, hvor førstepremien var - en motorcykel! Far havde en cykel, ja han havde været med, så sådan en hed en "væltepeter" og havde et kæmpestort baghjul. Men motorcykel? det lød jo spændende, og da far blev attraperet af to unge damer, som solgte lodsedler, købte min far en, og den gav han mor med besked om at se trækingslisten efter, når den kom i avisen.

(Minsandt om ikke hans nummer kom ud med førstepremien! Hvordan han fik den hjem og kom i gang med at køre, ved jeg ikke, men han fortalte engang, hvordan køreprøven blev aflagt. Han blev indkaldt til at møde op med motorcyklen foran byfogedkontoret, den senere dommerbolig på Klosterbakken. Byfogeden kom ud og bad far om at køre hen til torvet, vende og komme tilbage. Det gjorde far så, og lige idet han nærmede sig byfogeden, smed denne sin stok ud foran sig og råbte : stop! Far

var forberedt på noget i den retning og stoppede øjeblikkelig. Kørekortet var hjemme ! Hvor det er nu, ved jeg ikke.

Jeg tror også, at min far var en af de første i byen, der fik en bil, jeg tror, at vognmand Madsen var den eneste, der havde bil før ham. Der var kun få biler i Sanmark, i hvert fald til at erhverve for mindre penge, men det lod sig måske gøre i Tyskland, så far tog til Tyskland. Han havde altid været ferm til at tale tysk (bl.a. qua mange tyske kaptajner og skibsbesætninger på de tyske (og hollandske) småskibe, som anløb havnen. Min far var også skibsprovianteringshandler, så lejligheden var der og blev udnyttet.) Far tog altså til Tyskland, jeg gætter på, at det var kort efter 1. verdenskrigs slutning. Det var næppe før krigen og heller ikke under krigen, man kunne vist ikke rejse da. Nå, men en bil blev da købt, det var en "DIXI", en åben vogn med en påmonteret kaleche. Gearet og signalhornet sad udvendig på siden af vognen, vinduesviskerne blev betjent af håndkraft. Som sagt kunne kalechen slås op, men det var et større arbejde, så bilen blev fortrinsvis benyttet i godt vejr. Men luftigt og ret køligt var det at køre i den, så damerne bagi var jo hyllet ind i frakker og sjaler, og omkring hattene havde vi et slør. Og disse vajende og viftende slør er det, jeg bedst mindes.

"Dixien" levede i mange år, de sidste i garagen, men til sidst måtte den ud, garagen skulle bruges til opbevaring af tørv (1940 ???). Den blev splittet ad, motoren blev solgt til en fisker eller anden bådejer, jeg har hørt, den slog ham ihjel ved at kaste ham udenbords, så han druknede, men om det passer, ved jeg ikke. Undervognen fik min bror Henry, han var gartner i Næstved og brugte den med

en hest forspændt til alm. kørsel, der kunne ellers være blevet en fin vteranvogn ud af den. Men det blev der altså ikke

Jeg må lige et øjeblik tilbage i motorcyklens tid. Far havde fået anskaffet en sidevogn, så vor mor kunne komme med ud. Det var noget mor kunne lide, så det blev til mange ture. Engang på en sådan tur skete der det, at hjulet røg af sidevognen, og mor væltede ud, alt sammen uden at far bemærkede det i første omgang. Han syntes imidlertid, der var noget galt, og kom med en bemærkning om det til mor, men fik intet svar, for mor lå langt tilbage, uheldigvis i en stenbunke. Far stoppede og så hjulet løbe inde på en mark.

Stor ståhej! Mor blev "oprejst", børstet af og trøstet, for hun havde mange skrammer efter sit møde med stenbunken. Hjulet blev fundet, trillet tilbage og sat på. og endelig kunne kørslen genoptages, formodentlig hjemad. for det havde jo været en skræmmende op levelse, og efter den dag blev skruerne, som holdt hjulet fast på sidevognen, ekstra efterset og fastspændt.

Nå, men tilbage til fjorden og sejleriet. Far elskede at sejle og sejlede, så ofte tiden tillod det. Af og til pakkede Mor en madkurv, og hen på eftermiddagen en dejlig sommerdag sejlede vi så ud. Der var flere steder, vi kunne lande, Næbskoven med brændepladsen, Hollænderskoven, ud for hvilken der lå en stor sten, kaldet sælstenen, og der har virkelig af og til ligget en sæl der og solet sig. Eller Storeholm, hvor der dog ikke var så gode muligheder for at komme i land, der var ingen bro, så man måtte vade i land, og det var ikke lige min mors kop the. Far ejede en lod på Storeholm. og jeg kan huske, at far engang under 1. verdenskrig, da der var

mangel på brændsel, lod skære tørve derovre og fik dem sejlet hjem. Det var jo sådan en slags planterodstørv, der mest bestod af sand, så de var ikke meget værd, men drøjede da lidt på det andet brændsel, man kunne få. Lilleholmen var dengang som nu kun beboet af måger, der var måger i tusindtal, og på øen var der rede ved rede. Det var vistnok forbudt at gå i land der, kun havnefogeden måtte, og i forårsmånederne indsamlede han i hundredvis af mågeæg og fragtede dem hjem til havnen i store kurve, og dem kunne borgerne købe á 2 øre pr. stk. - Jeg har mange gange stået i kø med en kurv for at hente mågeæg. Mor brugte dem i husholdningen, hvor det kunne lade sig gøre, så sandkagen havde på den tid af året en rødlig farve.

Og så var der årets store begivenhed: Fiskeriforeningens kapsejls med efterfølgende præmieuddeling og om aftenen fest i dalen bag Frederiksminde, og det var alle tiders fest med gynger og karuseller, boder i lange baner, sprællemænd, konfetti og "krillerbasser", man blæste ud i hovedet på andre. Masser af lys (lygter) Og musik, jo da, det var en stor dag. Jeg husker også en sejltur helt til Fakse Ladeplads, det var en heldags-tur, der var langt at sejle for en mindre motorbåd.

For nu at forlade havn og fjord så nævner jeg også omtale en anden stor årlig tilbagevendende fest, nemlig Håndværker- og Borgerforeningens juletræsfest. Den blev afholdt 2. juli på hotel Frederiksminde, der næsten stod på gloende pæle. Rigtig mange af byens borgere var med. Den store sal var pyntet op til julefest. Midt på gulvet stod et kæmpestort juletræ, der gik fra gulv til loft. Også det var pyntet, som sig hør og bør og med utallige lys. Derfor var

der også en brandvagt. Der var så mange børn, at der var nok til flere rundkredse, én kunne skam ikke gøre det. Så spillede orkesteret julesalmer, og børnene gik rundt og rundt og sang med på salmerne. Så blev der delt godter ud, hvert barn fik et kræmmerhus eller et hjerte med slik og en appelsin oveni. Så blev lysene slukket og træet trukket hen i et af hjørnerne, gulvet blev stænket med flydende stearin, og så begyndte ballet, altid ført an af formanden, temager Hansen, med frue, han med hvide glacehandsker, fru en i største skrud. Så var startskuddet gået, og alle andre kunne danse ud, og det gjorde de. Der blev valset, danset polka, galop, Rheinländer, Scotties og sekstur, så gulvet gyngede. Og udenom sad "kødranden", mødrene og glædede sig over deres poders præstationer. Fædrene gled som regel op bag ved og fik sig et slag l'hombre, nogle efter først at have svunget "madammen" i en pligtdans og set hende velanbragt i "kødranden". Jo, jo. det var også en stor dag.

Bag Frederiksminde, der ligger midt i et anlæg med plæner, buskadser og et stisystem, hvoraf stien hele vejen rundt fra "dalen" til havnen har en meget smuk udsigt over fjorden, og her vi som unge holdt af at "sværme", ligger kirkegården. Også der har jeg haft min gang. Jeg blev nemlig mangan en lørdag aften sendt derop for at rive gangen på et gravsted, som rummede nogle små søskende, jeg havde haft men aldrig kendt, de var født og døde som ganske små, længe før nogle af os fem nulevende søskende blev født, men ghraven skulle alligevel passes. Nu hviler mine forældre på kirkegården omend ikke i samme gravsted.

Og kirken - min kirke, det kan jeg

vist godt kalde den, eftersom jeg er døbt, konfirmeret og viet i den kirke. I gulvet, der fører fra våbenhuset op til alteret, er nedlagt en række epitafier eller mindetavler over for længst døde borgere i Præstø, og de gør gulvet meget ujævnt at gå på, det husker jeg alt om, da jeg som brud gik der i lamg kjole med slæb og iført højhælede sko. Men jeg havde heldigvis min fars arm at klemme mig til, da jeg gik op, og min mands, da jeg gik ned.

Jeg har glemt at fortælle, at vi hjemme i den lille købmandsgård havde en lille hest opstaldet, en islænder, som hed "Pæsen", og som blev brugt ved udbringning af større leverancer af købmandsvarer, bl. a. til Faxinge Sanatorium. Og når der skulle hentes koks og smuld på gasværket, som lå i umiddelbar nærhed af Vesterbro, lige i udkanten af byen. Engang da min ældste bror (Henry) var hjemme, skulle han hente noget tøj hos skrædderen i Ny Esbjerg. Af hvilken grund, han skulle køre, ved jeg ikke, måske for at røre hesten. I hvert fald blev "Pæsen" spændt for, og vi startede i skarpt trav, for hesten kom ikke for meget ud og var ivrig efter at løbe. Da vi nåede gasværket, svingede hesten af sig selv ind ad lågen til gasværket. Det var Henry ikke forbedt på, han forsøgte at standse hesten, men vi påkørte en sten i siden af vejen, og jeg, der havde fået lov at køre med, faldt af vognen. Det var en meget forfærdelig og sønderknust bror, der samlede mig op og børstede mig af. Jeg var ikke kommet noget til, men Henry bad mig så mindeligt om ikke at fortælle det hjemme, da der så ville ske ham al landsens ulykker. Jeg tav.

Og nu tier jeg også med mine betæroelser om livet for 70-80 år siden i en lille dansk provinsby, om steder, jeg

har kendt, og om mennesker, jeg har mødt. Jeg slutter med nogle linier - lidt forkortede - af Blicher-Clausen, som jeg så gerne læste i de unge år: Jeg stod engang med en åben bog, den bog var mit liv.

Skriv, skriv! bad jeg alverden. Ondt eller godt, stort eller småt. Skriv hvad du vil, jeg byder mig til for det tunge - det glade, kun ej for de tomme, de hvide blade.

Og livet det skrev.

Der kom dage, der fløj som lyn, stærke, varme og solrige dage. Og der kom andre af angst beskrevet.

Men alle, alle så var de levet!

Julehilsen!

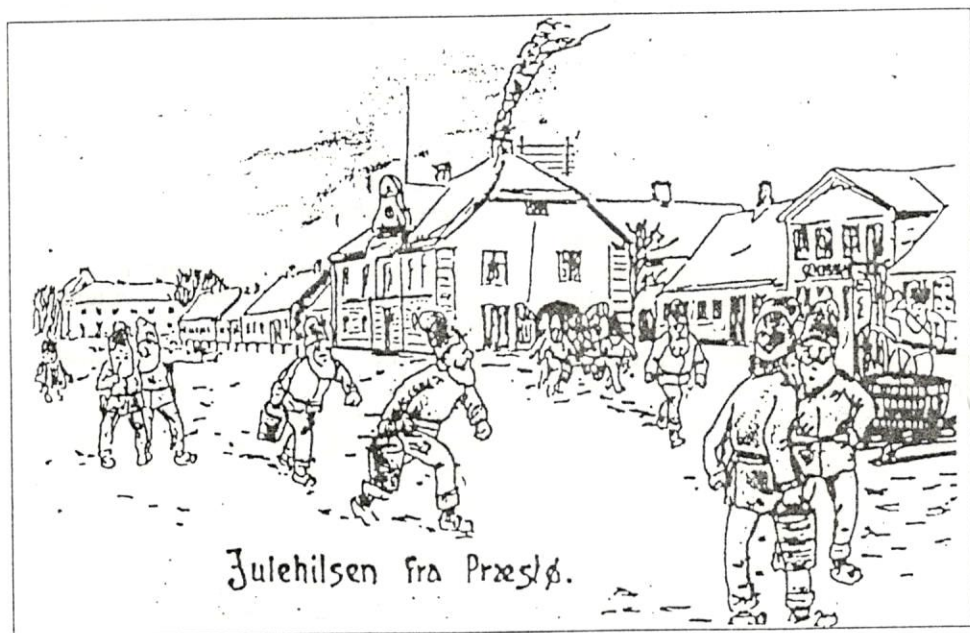
Sidste år forsøgte arkivet at udgive nogle gamle *Præstø-Julekort* fra perioden 1910-1917.

Dette blev en sådan succes, at vi atter i år vil gøre dette.

Kortene er håndkolorerede og kan bestilles i arkivet eller på tlf. 55 99 18 44 el. 53 79 91 33.

(4 dobbelte julekort incl. kuverter - pris 20,- kr.)

Husk arkivet har åbent lørdag d. 7-11 og 5-12 kl. 10-12.

Julehilsen fra Præstø.